

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ.2534-2536" เป็นการแสดงให้เห็นกระบวนการสร้างความหมายและกระบวนการสร้างความชอบธรรมผ่านสื่อมวลชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในสังคมที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสารในการโน้มน้าว ชักจูง สร้างความไว้วางใจ และนำไปสู่การยอมรับในที่สุด

ผลการวิจัยพบว่าข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองมีกระบวนการสร้างความหมาย ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการสร้างความหมายให้โหราศาสตร์

- โดยการสร้างความหมายทางด้านรูปแบบ คือ การใช้ศัพท์เฉพาะทางโหราศาสตร์ การใช้ภาพดวงชะตาประกอบข้อเขียน
- และการสร้างความหมายทางด้านเนื้อหา คือ การแสดงให้เห็นว่าโหราศาสตร์ช่วยให้เห็นอนาคตทางการเมือง โหราศาสตร์เป็นเรื่องของอำนาจเหนือธรรมชาติและลึกลับลึกลับ เป็นเรื่องของความเชื่อบางอย่างในสังคมไทย เป็นเรื่องที่เชื่อถือได้ เพราะเป็นวิชาที่มีมาแต่โบราณและมีพื้นฐานบนหลักสถิติ

2. กระบวนการสร้างความหมายให้นักการเมืองหรือพรรคการเมือง/ทหาร/รัฐบาล โดยระบุคุณสมบัติของนักการเมืองให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของดวงดาว ซึ่งตีความจาก

- การที่ดาวแต่ละดวงมีความหมายเฉพาะตัว
- ความสัมพันธ์ระหว่างดาวต่อดาวในช่วงระยะเวลาหนึ่ง
- การเดินทางของดวงดาว

3. กระบวนการสร้างความหมายให้เหตุการณ์ทางการเมือง

- โดยชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์ทางการเมืองจะแปรไปตามการโคจรของดวงดาว หรือตำแหน่งของดวงดาวของผู้นำแต่ละคน

- และการกำหนดและการทำให้เหตุผลอธิบายสถานการณ์ โดยการแสดงให้เห็นว่าบ้านเมืองเต็มไปด้วยปัญหาและความวุ่นวาย ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะของปัญหาออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. ปัญหาที่เกิดจากมนุษย์ ได้แก่ ปัญหาการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาสังคม 2. ปัญหาที่เกิดจากเทพบันดาล ได้แก่ ปัญหาอุบัติเหตุหรือภัยธรรมชาติ

นอกจากนี้ยังพบว่าในข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองมีกระบวนการสร้างความชอบธรรมถ่ายโอนเป็นลำดับขั้น จากการสร้างความชอบธรรมให้กับโหราศาสตร์ ไปสู่โหราจารย์ และผู้ปกครอง จนถึงคำทำนายในท้ายที่สุด ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการสร้างความชอบธรรมให้กับโหราศาสตร์ เพื่อสื่อความหมายให้เกิดความขลังและศักดิ์สิทธิ์

2. กระบวนการสร้างความชอบธรรมให้กับโหราจารย์

- โดยการอวดอ้างความมีชื่อเสียงของตัวบุคคล
- และการอวดอ้างความเชี่ยวชาญของตัวบุคคล

3. กระบวนการสร้างความชอบธรรมให้กับผู้ปกครอง

- โดยการบอกความเหมาะสมของตนเอง
- และการบอกความไม่เหมาะสมของฝ่ายตรงข้าม

4. กระบวนการสร้างความชอบธรรมให้กับคำทำนาย

- โดยการนำเหตุการณ์ในอดีตมาอธิบายปัจจุบัน
- การบอกแหล่งที่มาของข้อมูล
- การนำเสนอซ้ำ
- การอ้างพยาน
- และการละเว้นที่จะไม่พูดถึงความไม่แม่นยำ

จากการวิเคราะห์ยังพบอีกว่ากระบวนการสร้างความชอบธรรมบางส่วนไปคล้ายกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น การสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐ โดยการให้บุคคลที่ไปเชื่อถือรับรองความชอบธรรมของรัฐบาลงานวิจัยของสมสุข หินวิมาน หรือการถ่ายทอดอุดมการณ์เทวราชาหรือธรรมราชา โดยการถ่ายโอนสัญลักษณ์ของเทพให้มีลักษณะเป็นสามัญชนมากขึ้น ในงานของ มัณฑลี ศิลาวีเศษฤทธิ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีกระบวนการสร้างความชอบธรรมคล้ายคลึงกัน ถึงแม้จะมีประเด็นที่ต่างกันไป

ในภาวะที่การเมืองกำลังตึงเครียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเหตุการณ์ "พฤษภาทมิฬ" กลุ่มผู้มีอำนาจพยายามปิดเป็นข่าวสารข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวคัดค้านของประชาชน อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนก็ยังทำหน้าที่ของตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสื่อมวลชนเป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อสังคมปัจจุบันนี้ เพราะสามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว แต่ทว่าบางครั้งสื่อสารมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางการเมืองและกระบวนการทางการเมือง ถึงกับมีการยกย่องหนังสือพิมพ์เป็นฐานันดรที่สี่ ก็อาจจะขาดความเป็นกลางทางการเมืองในบางครั้ง ดังนั้นจึงอาจสนับสนุนพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การนำเสนอข้อมูลข่าวสารก็อาจโน้มเอียงไปในทางเดียวซึ่งมีผลก่อให้เกิดทัศนคติ รวมทั้งความเชื่อต่างๆ เกี่ยวกับการเมืองได้

ข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองเป็นข้อเขียนทางการเมืองประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมอย่างกว้างขวางดังจะเห็นได้จากการที่ข้อเขียนประเภทนี้ได้รับการตีพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมือง เนื่องจากประชาชนเกิดความไม่แน่ใจ ความไม่รู้ เพราะเหตุการณ์ดังกล่าวยังไม่เกิดขึ้น เรื่องใดหรือสิ่งใดดูเป็นเรื่องลึกลับย่อมทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น เมื่อประชาชนธรรมดาไม่มีความสามารถในการหยั่งรู้ล่วงหน้า โหราจารย์จึงมีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้นมา และข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองยังแสดงให้เห็นความเชื่อบางประการในสังคมไทยตามแนวคิดทางพุทธศาสนา เพราะทั้งการเมืองและศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่พยายามหาเหตุผลรองรับความชอบธรรมในความเชื่อ และการทำให้ผู้อื่นศรัทธาและยอมรับ เสมือนเป็นการสร้างมายาทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนคล้อยตามแนวทางของผู้ปกครอง

สื่อมวลชน ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือ นิตยสาร ซึ่งมีหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองเพราะข้อเขียนที่นำเสนอบางส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมือง ที่สื่อมวลชนได้ถ่ายทอดจากรัฐบาลมาสู่ประชาชน นอกจากนี้ยังพบว่าข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองได้ถ่ายทอดศรัทธาทางศาสนา มาเป็นความเชื่อเรื่องบุญบาปมีเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจผู้ปกครอง ซึ่งอาจทำให้ประชาชนยอมรับอำนาจการปกครอง และยังเป็นกลไกสำคัญในการแสวงหาและธำรงไว้ซึ่งความชอบธรรมในอำนาจการปกครอง เนื่องจากถ้าสื่อมวลชนนำเสนอข่าวในเชิงสนับสนุนจะทำให้มีแนวร่วมมากขึ้น การเคลื่อนไหวทางการเมืองย่อมมีพลังและน้ำหนักมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าสื่อมวลชนนำเสนอข่าวในเชิงคัดค้าน อาจส่งผลให้มีแนวร่วมน้อยลงการเคลื่อนไหวทางการเมืองก็อ่อนพลังลง ลักษณะเช่นนี้มักจะ

เกิดขึ้นเมื่อมีความวุ่นวายระส่ำระสายเกิดขึ้นในท้องถิ่น เช่น มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำซึ่งอาจมีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน อย่างเช่น การเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี ประเทศชาติประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นต้น เพราะฉะนั้นปัญหาสำคัญที่ผู้กุมอำนาจการปกครองต้องตระหนักอยู่เสมอคือ การพยายามรักษาอำนาจให้คงอยู่ ไม่ให้ถูกช่วงชิงไปได้ ดังนั้นสื่อมวลชนที่มีผลต่อความนิยมเอียงทางการเมืองของบุคคล จึงกลายเป็นเวทีต่อสู้ทางการเมืองของผู้มีอำนาจ

ในข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมือง ผู้รับสารจะพบว่าอิทธิพลจากศาสนา ความเชื่อต่างๆ ที่มีอิทธิพลในสังคมที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาล้วนมีส่วนให้คนไทยยอมรับ "อำนาจแฝงและลึกลับ" เช่น การนับถือภูติผีปิศาจ เทวดา นางไม้ เวทมนต์คาถา หรือโชคลางของขลังต่างๆรวมทั้ง การเชื่อในเรื่อง "ดวง" เป็นต้น ทำให้ประชาชนมีแนวโน้มที่จะยอมรับการนำและตัวผู้นำได้โดยง่าย นอกจากนี้รัฐบาลหรือตัวผู้นำยังใช้สื่อมวลชนทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์เป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนยอมรับอำนาจและพฤติกรรมของผู้นำ เพราะฉะนั้นสื่อมวลชนจึงกลายเป็นอาวุธทางการเมืองชนิดหนึ่งสำหรับผู้รับสารอาจคาดคิดไม่ถึง

ข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองเป็นความพยายามของระบบการสื่อสารแบบโหราศาสตร์ที่ต้องการตอกย้ำความสำคัญของตนเอง ในขณะที่บ้านเมืองมีปัญหา ดังจะเห็นได้จากการปรากฏตัวของข้อเขียนนยามวิฤตการณ์ โดยทำหน้าที่เป็นทวีแควระห์ทางการเมืองสมัยใหม่ โดยอาศัยรากฐานความเชื่อเก่าที่ยังหลงเหลืออยู่ในสังคมไทย ซึ่งเนื้อความส่วนมากเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ส่งสารที่มีต่อระบบการเมืองสมัยใหม่

กล่าวได้ว่า ข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองเป็นการสื่อสารประเภทหนึ่งที่นำธรรมชาติของมนุษย์เกี่ยวกับเรื่องความเชื่อมาโยงกับระบบการเมือง โดยที่ผู้ส่งสารมีวิธีการนำเสนอสารเพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามกับเหตุการณ์ในตัวข้อเขียน และยังพบว่าข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองเป็นระบบการให้ข้อมูลอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สะท้อนให้เห็นทัศนคติของผู้ส่งสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในประเทศไทย ข้อเขียนหลายข้อเขียนยังได้สร้างความหมายให้เห็นว่า "ทหาร" เป็นผู้มีอำนาจสูงส่งในสังคมไทย ซึ่งเป็นการถ่ายทอดทัศนคติเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจในสังคมไทยที่ยกย่องเชิดชูทหาร โดยปกติแล้วทหารและรัฐบาลควรมีการแบ่งแยกอำนาจกันอย่างชัดเจน แต่ในข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองก็เป็นกระจกสะท้อนสภาพสังคมและการเมืองไทย ให้เห็นความเหลื่อมล้ำในเรื่องของอำนาจที่ยังกำกวมมาตลอด และดำเนินไปในลักษณะผลัดกันรุกผลัดกันรับ

กล่าวคือทหารและพลเรือนจะปลัดกันขึ้นมาอำนาจ โดยมีการสร้างความหมายและความชอบธรรมผ่านสื่อ การกระทำดังกล่าวของสื่อมวลชน เท่ากับเป็นการตอกย้ำอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันให้ฝังลึกลงในสังคมไทย ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม และยังเป็นหลักฐานที่พิสูจน์ให้เห็นว่า ระบอบประชาธิปไตยในเมืองไทยขาดความมั่นคง เพราะเมื่อผู้คนหาคำตอบให้กับเหตุการณ์ทางการเมืองไม่ได้ สิ่งที่เข้ามาทาบทามที่ตอบ ปัญหาให้กับประชาชนกลับต้องอาศัยรูปแบบการคิดวิเคราะห์แบบเดิมที่อิงอยู่กับโหราศาสตร์ ซึ่งเป็นความ เชื่อในสังคมไทยมาสร้างความหมายและความชอบธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง "การวิเคราะห์ข้อเขียนที่มีโหราศาสตร์การเมืองผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ระหว่างปี พ.ศ.2534-2536" ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สาร

การวิเคราะห์สารหรือเนื้อหาของข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองสามารถเลือกข้อเขียนที่ต้องการศึกษาได้ โดยไม่จำเป็นต้องงำวิธีลึกลับตัวอย่าง เนื่องจากจะทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาและมองเห็นสิ่งที่ต้องการศึกษาได้ชัดเจนมากขึ้น เช่น การสร้างความหมายและการสร้างความชอบธรรม

2. การวิเคราะห์ผู้ส่งสาร

หากต้องการตรวจสอบว่าผู้ผลิตมีความคิดเห็นอย่างไรและเจตนาของผู้ส่งสารเป็นอย่างไรควรมีการวิเคราะห์ผู้ส่งสารควบคู่ไปด้วย เพราะจะทำให้เข้าใจว่าลักษณะเนื้อหาของข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารหรือไม่ ทักษะคิดทางการเมืองเบื้องต้นหลังข้อเขียนแต่ละชิ้นมีจุดมุ่งหมายใดเป็นสำคัญ และเป็นการทดสอบว่าสิ่งที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดมาสู่ผู้อ่านสอดคล้องหรือขัดแย้งกับข้อเขียนดังกล่าว

3. การวิเคราะห์ผู้รับสาร

การวิเคราะห์ผู้รับสารจะช่วยให้เข้าใจว่าผู้รับสารมีความคิดเห็น และความเข้าใจข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์การเมืองอย่างไร และเป็นการทดสอบได้ว่าผู้รับสารมีทัศนคติคล้อยตามหรือขัดแย้งและรับรู้ความหมายต่าง ๆ อย่างไร

4. การวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อโทรทัศน์

การวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อโทรทัศน์ช่วยให้เข้าใจชัดเจนมากขึ้นว่าสื่อมวลชนมีกระบวนการสร้างความหมายอย่างไร และเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นการทำงานของสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น